

Список використаних джерел

1. Minimum Requirements for NATO Membership [Electronic resource] / Fact sheet prepared by the Bureau of European and Canadian Affairs, June 30, 1997. – U.S. Department of State. – Regime to access: https://1997-2001.state.gov/www/regions/eur/fs_members.html (1997). – Title from screen.
2. Бандурка А. Толерантність чи терпимість? [Електронний ресурс] / Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2012/03/3/6959888/> (03.03.2012). – Назва з екрану.
3. Лановий В. Ринкова система, що приведе Україну до розквіту. Частина перша [Електронний ресурс] / Економічна правда. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/03/11/584846/> (11.03.2016). – Назва з екрану.
4. Закон України «Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 р. №975 – IV [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/975-15/page> (19.06.2003). – Назва з екрану.
5. Шрамко Ю. Навчання НАТО «Анаконда-2016» офіційно розпочалися у Польщі [Електронний ресурс] / UNN. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1577079-navchannya-nato-anakonda-2016-ofitsiyno-rozpochalisya-u-polschi> (06.06.2016). – Назва з екрану.
6. Спільні з НАТО навчання Rapid Trident стартували в Україні [Електронний ресурс] / Укрінформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2040863-spilni-z-nato-navcanna-rapid-trident-startovali-v-ukraini.html> (27.06.2016). – Назва з екрану.
7. «Вогняний грім 2016»: Україна вперше бере участь у військових навчаннях країн НАТО у Литві [Електронний ресурс] / 5 канал. – Режим доступу: <http://www.5.ua/suspilstvo/vohniani-irim-2016-ukraina-vpershe-ber-uchast-u-viiskovykh-navchanniakh-krain-nato-121658.html> (01.08.2016). – Назва з екрану.
8. Військові навчання України та НАТО в Чорному морі набирають обертів (фото) [Електронний ресурс] / Politeka. – Режим доступу <https://politeka.net.ua/260190-viiskovi-navchannya-ukrayiny-ta-nato-v-chornomu-mori-nabyrayut-obertiv-foto/> (20.07.2016). – Назва з екрану.
9. Кабмін схвалив річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО [Електронний ресурс] / Європейська правда. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/1/7061020/> (01.02.2017). – Назва з екрану.
10. Уряд схвалив проект Указу Президента України «Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 рік» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/inform-center/news/54290-uryad-skhvaliv-projekt-ukazu-prezidenta-ukrajini-pro-zatverdzhennya-richnoji-nacionalnoji-programi-pid-jegidoju-komisiji-ukrajinanato-na-2017-rik> (01.02.2017). – Назва з екрану.

References

1. Minimum Requirements for NATO Membership [Electronic resource] / Fact sheet prepared by the Bureau of European and Canadian Affairs, June 30, 1997. – U.S. Department of State. – Regime to access: https://1997-2001.state.gov/www/regions/eur/fs_members.html (1997). – Title from screen.
2. Bandurka A. Tolerantnist chy terpymist? [Elektronnyi resurs] / Ukrainska pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/columns/2012/03/3/6959888/> (03.03.2012). – Nazva z ekranu.
3. Lanoviy V. Rynkova systema, sheho pryvede Ukrainu do rozkvitu. Chastyna persha [Elektronnyi resurs] / Ekonomichna pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/03/11/584846/> (11.03.2016). – Nazva z ekranu.
4. Zakon Ukrainy «Pro demokratychnyi tsyvilnyi kontrol nad voiennoiu orhanizatsiieiu i pravookhoronnymy orhanamy derzhavy» vid 19 chervnia 2003 r. №975 – IV [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/975-15/page> (19.06.2003). – Nazva z ekranu.
5. Shramko Yu. Navchannya NATO «Anakonda-2016» ofitsiino rozpochalsia u Polschi [Elektronnyi resurs] / UNN. – Rezhym dostupu: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1577079-navchannya-nato-anakonda-2016-ofitsiyno-rozpochalisya-u-polschi> (06.06.2016). – Nazva z ekranu.
6. Spilni z NATO navchannya Rapid Trident startuvaly v Ukraini [Elektronnyi resurs] / Ukrinform. – Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2040863-spilni-z-nato-navcanna-rapid-trident-startovali-v-ukraini.html> (27.06.2016). – Nazva z ekranu.

7. «Vohniani irim 2016»: Ukraina vpershe bere uchast u viiskovykh navchanniakh krain NATO u Lytvi [Elektronnyi resurs] / 5 kanal. – Rezhym dostupu: <http://www.5.ua/suspilstvo/vohniani-irim-2016-ukraina-vpershe-ber-uchast-u-viiskovykh-navchanniakh-krain-nato-121658.html> (01.08.2016). – Nazva z ekranu.

8. Viiskovi navchannya Ukrainy ta NATO v Chornomu mori nabyraiut obertiv (foto) [Elektronnyi resurs] / Politeka. – Rezhym dostupu <https://politeka.net.ua/260190-viiskovi-navchannya-ukrayiny-ta-nato-v-chornomu-mori-nabyrayut-obertiv-foto/> (20.07.2016). – Nazva z ekranu.

9. Kabmin skhvalyv richnu natsionalnu prohramu pid ehidoiu Komisii Ukraina – NATO [Elektronnyi resurs] / Yevropeiska pravda. – Rezhym dostupu: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/1/7061020/> (01.02.2017). – Nazva z ekranu.

10. Uriad skhvalyv proekt Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy pid ehidoiu Komisii Ukraina – NATO na 2017 rik» [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb-sait Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/inform-center/news/54290-uryad-skhvaliv-projekt-ukazu-prezidenta-ukrajini-pro-zatverdzhennya-richnoji-nacionalnoji-programi-pid-jegidoju-komisiji-ukrajinanato-na-2017-rik> (01.02.2017). – Nazva z ekranu.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «Kyiv Academy for the Humanities» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

Referendum on Ukraine's accession to NATO: an objective reality

The purpose of this article is an objective analysis of the current situation in Ukraine and its relation to the expediency of holding a referendum on its accession to NATO. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: Today our country is not ready to join NATO – this is due to the fact that in fact only one criterion (a candidate country must work toward interoperability with NATO forces) is executed at a practical level and have a positive benefit to our country from this cooperation: the rest (5 criteria) Ukraine does not meet because of the complicated internal political and economic situation, the security situation, social situation; holding a referendum in Ukraine concerning accession to NATO does not correspond with the real state of affairs within the state: only provided that in the circles of power will be objectively realized the hierarchy of values of the society, the full satisfaction of their needs, increased confidence in the government due to the practical fulfillment of the promised steps only then will be possible to speak about the initiation of this kind of referendum.

Keywords: referendum, NATO, analysis, synthesis, comparison, induction, deduction.

* * *

УДК 341.123.043

Семчинський К. В.,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), semchynskyy@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Окреслюється необхідність підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, розроблено напрями співпраці України та Ради безпеки ООН в контексті забезпечення миру на території нашої держави, пропонується шукати шляхи подолання російського вето в РБ ООН як головної проблеми для врегулювання конфлікту із залученням міжнародних організацій, насамперед ООН. Застосувавши системні, аналітичні, статистичні і компаративні методи, автор обґрунтовує основні напрями співпраці України та Ради Безпеки ООН щодо врегулювання воєнного конфлікту з Росією. Автор приходить до висновку, що в контексті російської агресії перед Україною стоять два основних завдання, які визначатимуть зміст її співробітництва з ООН: по-перше, здійснювати тиск на Росію із метою схилити її до більш конструктивної політики в ООН або зменшити її вплив на процес прийняття рішень; по-друге, розширити використання інших, окрім РБ ООН, інструментів вирішення проблем безпеки.

Ключові слова: Рада Безпеки, ефективність, конфлікт, безпека, право вето, російська агресія.

Міжнародне співтовариство держав поклало значні надії на те, що ООН та головна структурна інституція цієї

організації – Рада безпеки – будуть виконувати головну покладену на них ціль – забезпечення миру та безпеки на планеті. Проте так звані «залишки холодної війни», насамперед – право вето постійних членів Ради Безпеки, відстоювання власних національних інтересів багатьох країн – ключових гравців в ООН, призвело до нездатності Організації Об'єднаних Націй вчасно та ефективно запобігати розгортанню низки конфліктів, у тому числі і воєнних. Особливо неспроможність Ради Безпеки ООН захистити мир та безпеку проявлялась тоді, коли однією з сторін конфлікту виступала країна – постійний член Ради безпеки, як це відбулось у 2014–2015 році у випадку агресії Росії стосовно України – країни, якій усі держави – постійні члени РБ надали прями гарантії безпеки. Тому розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в цілому та співпраці України з Радою Безпеки ООН постає сьогодні вкрай актуальним.

На зламі тисячоліть ООН виявилася неспроможною запобігти низці кривавих конфліктів і військових переворотів. Це актуалізує питання про причини її недостатньої ефективності як евентуального органу глобального управління. Критична позиція науковців і політичних діячів ґрунтується на тому, що ООН ніколи не була ефективним інструментом вирішення нагальних проблем людства. Дана позиція ґрунтується на тому, що ані в рамках біполярного, ані однополярного міжнародного порядку ООН не виявилась спроможною запобігати локальним конфліктам, гарантувати нерозповсюдження ядерної зброї, поширювати демократію, вирішувати питання боротьби з бідністю та забезпечення сталого розвитку суб'єктів системи міжнародних відносин.

Протилежна ж позиція вчених ґрунтується на позитивних досягненнях ООН і впевненості в наявності умов для ефективного реформування. Політики та експерти, які належать до цієї групи, підкреслюють, що саме існування ООН викликане потребами світової спільноти, і було б недалекоглядно відмовлятися від міжнародної універсальної організації такого рівня, не спробувавши її вдосконалити і зміцнити.

Визначене питання є достатньо розробленим у науковій літературі. Водночас, у вітчизняному науковому дискурсі бракує як фундаментальних досліджень шляхів підвищення ефективності РБ ООН в умовах загострення кризи міжнародного порядку після 2014 р., так і наукових розвідок, які б пропонували практичні кроки щодо назрілого реформування цієї організації задля реалізації цього завдання. Наразі важливим видається розробити основні напрями співпраці України та Ради Безпеки ООН щодо врегулювання воєнного конфлікту з Росією.

В статті окреслюється необхідність підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, а також розроблено напрями співпраці України та Ради безпеки ООН в контексті забезпечення миру на території нашої держави.

Холодна війна завершилась без перегляду засад як світової, так і європейської архітектури безпеки, без приведення їх у відповідність до нових реалій багатопольярного світу. Члени світової спільноти не уклали нового глобального пакту, який регулював би міжнародну взаємодію, а продовжували будувати стосунки на основі принципів, правил та структур ООН. Такий підхід був використаний і в контексті європейської

архітектури безпеки та співробітництва. Стороні, яка прогнала у холодній війні, не було запропоновано рівної участі у структурах переможця, не було і приведено у відповідність до нових реалій загальних «парасолькових» структур. Тому завершення холодної війни не призвело до зміцнення міжнародної безпеки та стабільності. Наразі зростає «анархічність» світового порядку, кількість гравців, які діють поза рамками міжнародного права та існуючих міждержавних інституцій. А офіційні гравці все охочіше використовують асиметричні, «гібридні» методи боротьби задля забезпечення своїх інтересів.

13 березня 2014 року Верховна Рада України ухвалила Вернення до ООН, у якому зазначалося, що Російська Федерація намагається анексувати частину території України та вдається до неспровокованого акту агресії. Вже тоді було очевидним, що дії Росії суперечать не тільки міжнародним нормам підтримання безпеки, але й дійсним двостороннім договорам, а також «духу і букві» міжнародних гарантій Україні, зафіксованих у Будапештському меморандумі [4]. За юридичною кваліфікацією, дії Росії повністю відповідають визначенню агресії, яке дала Генеральна асамблея ООН 14 грудня 1974 року в резолюції за номером 3314. Через блокування представником РФ розгляду українського питання у РБ ООН, його було винесено на обговорення до Генеральної Асамблеї, яка ухвалила резолюцію 68/262 від 24 березня 2014, де підтверджувала суверенітет та територіальну цілісність України, визнавала нелегітимним референдум в Криму від 16 березня 2014 року і закликала країни світу та міжнародні організації не визнавати жодних змін у статусі Автономної Республіки Крим та міста Севастополь [4].

Резолюцію підтримали 100 країн–членів ООН із 193–х, що виявило неоднозначність підтримки збереження норм і правил Статуту ООН в світі. Більшість країн, що утримались при голосуванні – з Південної Америки, Азії та Африки зробили це через прагматичні міркування та бажання дистанціюватись від конфлікту, який багатьом нагадав протистояння часів холодної війни.

З розгортанням воєнних подій на Сході України, реакція ООН залишалась вимушено пасивною – через патову ситуацію з голосуванням в Раді Безпеки не було спроб не тільки виявити і покарати порушника, але й вжити заходів для деескалації ситуації. Значною мірою така позиція організації була сприйнята керівництвом Росії як відсутність перешкод для подальшої реалізації намічених цілей в Україні.

17 лютого 2015 року припустилися такої помилки, як надання Мінським домовленостям правового статусу документу РБ ООН, зафіксованого у Резолюції РБ 2202. Пункт 2 Комплексу заходів у рамках Мінських домовленостей, який є частиною цієї Резолюції, визначає сторонами конфлікту Україну та ОРДЛО, а не Україну та РФ. Тобто документом РБ ООН Росію виведено за рамки «українського конфлікту». У результаті нездатності української дипломатії використати дійсний міжнародно–правовий інструментарій нейтралізації та покарання агресора Україна залишилась сам на сам з агресором, який формально не визнавався стороною конфлікту. Таким чином, зовнішній агресії та порушенню територіальної цілісності було піддано країну, що отримала прями безпекові гарантії від усіх країн–постійних членів Ради безпеки ООН. Більше того, агресором щодо України є

постійний член Ради Безпеки ООН, країна, що надала гарантії безпеки Україні.

В умовах російської агресії та анексії Криму пасивна позиція України у питанні реформування ООН, а разом з тим послаблення позиції Росії, виглядає достатньо дивною і не зовсім професійною. На 70-й ГА ООН Петро Порошенко заявив, що Україна виступає за поступове обмеження «ліцензії на вбивство» із перспективою його скасування та підтримує французько-мексиканську ініціативу щодо гуманізації правил застосування негативного голосу Р5. Але така заява не є декларацією щодо принципів власного бачення реформи ООН та обмеження права вето, яке Україна як країна, що отримала гарантії безпеки від Р5 і як країна – жертва агресії постійного члена РБ, мала би зробити з метою згуртування навколо себе країн – членів Організації, що виступають за її системне реформування та посилення. Позиція України має бути терміново доопрацьована і посилена, повинна стати як одним з імпульсів для процесу реформування Організації, так і інструментом тиску на агресора [2].

На нашу думку, позиція України щодо реформування ООН має бути дворівневою і включати в себе як стратегічні, так і тактичні завдання, свого роду програму максимум і програму мінімум. Стратегічні завдання повинні виходити із бачення ООН як інструменту гарантії миру в світі та у швидкому врегулюванні конфліктів у нашому регіоні. Україна зацікавлена у перетворенні ООН на дієву міжнародну інституцію по забезпеченню миру, стабільності та розвитку на планеті із набором ефективних інструментів, які Організація може використовувати виходячи із положень міжнародного права. ООН мусить мати достатньо повноважень та інструментів для того, щоб у випадку порушень міжнародно-визнаних кордонів, масових порушень прав людини, геноциду тощо негайно втрутитись з метою упередження чи врегулювання конфлікту. Тактичні завдання мають бути спрямовані на ліквідацію права вето у країні-агресора в РБ ООН, максимально ізолювати Російську Федерацію на міжнародній арені, забезпечити максимальну підтримку України з боку інших членів міжнародного співтовариства [4].

Вважаємо, що впродовж найближчого часу варто вимагати призупинення членства РФ в Раді Безпеки до моменту врегулювання конфлікту із Україною, а саме – виведення російських військ з окупованих територій та демілітаризації незаконних збройних формувань на території ОРДЛО, компенсації українській державі та вибачення перед українським народом, надання гарантії невтручання у внутрішні справи України та остаточного повернення окупованих територій під українську юрисдикцію. З огляду на сучасні процедурні механізми (зокрема, Резолюцію ГА ООН «Об'єднані заради миру») запропонувати винесення питання протидії російській агресії та захисту територіальної цілісності України на засідання Генеральної Асамблеї ООН. Доречним видається також ініціювати проведення міжнародної конференції під егідою ООН, на якій винести на розгляд країн – членів ООН (самостійно або з групою партнерів) пропозицію щодо офіційного розгляду ідей реформування Ради Безпеки ООН, зокрема винести на ратифікацію країнами членами ООН погоджений варіант змін до Статуту ООН [4]. Поставити перед Радою Безпеки та іншими органами ООН, країнами – членами питання щодо легітимності отримання Росією місця СРСР в РБ ООН. РФ напала на

незалежну державу, якій сама ж і надала гарантії безпеки, і до сьогоднішнього дня прямо окупує частину її території, а отже порушує основну функцію, яка покладається на Радбез – захист миру і безпеки.

Коли Україна належним чином формально доведе, що Росія окупувала Крим та здійснює управління квазідержавними утвореннями ДНР та ЛНР, наступним кроком має стати позбавлення російської делегації голосу в РБ ООН при розгляді ситуації в Україні. Відповідно до п.3 ст.27 Статуту ООН, держава-учасниця міжнародного спору повинна утримуватися від голосування. Це положення повинно сприяти прийняттю резолюції щодо розгортання ОПМ на Донбасі, створення міжнародного кримінального трибуналу у справі МН17 та інших порушеннях міжнародного миру і безпеки, спричинених агресією Росії проти України.

Кожен з цих трьох кроків вимагає системної роботи і серйозних зусиль від зовнішньополітичного відомства і політичного керівництва країни, тонкої та ефективної дипломатичної гри. Успішне здійснення цього плану повертатиме Україні втрачену станом на сьогодні суб'єктність у міжнародних відносинах взагалі і статус самостійного гравця в рамках ООН зокрема.

По кожному з цих кроків слід мати окрему стратегію і тактику її реалізації, політичне обґрунтування ініціатив, відповідний аргументація тощо. Наприклад, наша держава може оскаржити постійне членство Росії в РБ ООН за допомогою Міжнародного Суду ООН (МС ООН). Україна може подати запит щодо правомірності правонаступництва Росії місця в ООН СРСР після його розпаду. Українській дипломатії доведеться збирати величезну кількість голосів держав та наводити переконливі аргументи щодо такого кроку Києва. Проте діяльність в цьому напрямку послаблюватиме позиції РФ в ООН, змушуватиме її захищатися, виправдовуватися і брехати.

Для використання Резолюції ГА ООН «Об'єднані заради миру», яка дозволить винесення питання протидії російській агресії та захисту територіальної цілісності України на засідання ГА ООН, потрібно внести декілька проектів резолюцій на РБ, на які накладає вето РФ, і саме на основі декількох вето РФ пропонувати винести дане питання на ГА з огляду на нездатність РБ стати на захисті територіальної цілісності держав та покарати агресора. Щодо винесення на розгляд ООН питання реформи організації, то тут якраз і має існувати як позиція щодо ролі і місця ООН у довготерміновій перспективі і приведення у відповідність діяльності організації саме до довготермінових викликів і завдань, так і короткотерміновий порядок денний щодо першочергових змін в РБ ООН [3].

Бачення Україною ролі і місця ООН у світі має ґрунтуватися на тому, що Організація та система її агенцій мають поступово перебирати на себе функції глобального уряду, отримувати не лише функції «рекомендацій, порад та допомоги», але й інструктивно-контрольні функції, а з окремих питань – функції примусу, санкцій та каральні функції. На даному етапі зі зміною в РБ ООН та усунення права вето щодо питань миротворчості можна достатньо легко досягнути компромісу щодо лідируючої ролі ООН стосовно розведення ворогуючих сторін, примусу до миру, контролю над територіями, щодо яких тривають суперечки чи які не контролюються центральною владою, втручання у ситуації, коли має місце масове порушення прав людини

тощо. Українська дослідниця Я. Турчин вважає, що «найбільш прийнятним є порядок застосування вето, для якого потрібними будуть голоси не одного, а двох чи трьох постійних членів РБ ООН, що значною мірою підвищить легітимність прийнятих рішень» [5].

Доцільною є більша інтеграція галузевих агенцій чи організацій (насамперед, СОТ) до діяльності структур ООН, формування на зразок Європейської комісії «колегіуму», який би міг на глобальному рівні оперативно реагувати на виклики чи проблеми, які мають міжнародний чи наднаціональний характер.

Така візія Україною далекосяжних, глибоких, системних за характером змін ООН, може бути представленою у вигляді Доповіді чи Звернення президента України чи керівників декількох держав-однорумців під назвою «Реформа ООН: знайти відповідь на виклики майбутнього чи повторити долю Ліги Націй» і поширеною серед країн членів Організації. Візіонерський підхід мав би надихати на далекосяжну дискусію і уможлилював би початок практичної роботи, насамперед – скликання відповідної міжурядової конференції.

Разом з візіонерською частиною позиція України повинна мати і практичну складову щодо термінової реформи РБ ООН. На нашу думку, слід чітко окреслити принципи найближчого етапу реформи: демократичність, справедливий географічний розподіл, ефективність, прозорість, гуманізм, внесок у бюджет ООН, участь у миротворчій діяльності ООН. Україна вже оголосила принциповий характер питання закріплення 2 непостійних місць у РБ ООН від квоти ЕЕГ, але з огляду на російську агресію значно важливішу роль отримує питання обмеження чи скасування права вето в РБ, глибоке реформування цієї структури [3].

Щодо географічного розподілу та представленості слід враховувати, що низка проектів передбачає об'єднання WEOG та ЕЕГ в єдину групу на тій підставі, що переважна більшість колишніх держав соціалістичного блоку вже інтегрувалася у західноєвропейські політичні та економічні інституції. Україні спільно з європейськими партнерами було б доречно порушити питання про справедливе відображення усіх частин Європи у РБ ООН на непостійній основі: Північної, Південної, Центральної та Східної Європи.

Україна, Польща, Литва, Румунія та інші держави повинні принципово обстоювати питання окремої квоти для ЦСЄ, виходячи з того, що після розпаду соціалістичного табору кількість держав ЦСЄ зростає вдвічі, збільшується політична та економічна вага ЦСЄ у загальноєвропейських процесах, регіон страждає від низки заморожених конфліктів та асиметричних загроз тощо.

Щодо складу РБ ООН, то на найближчий період розширений орган має складатися з 25 держав-членів: Р5, 10 напівпостійних членів (обираються на кілька поновлювальних дворічних термінів за мандатом регіональної групи) та 10 непостійних членів (обираються на один термін без права на переобрання). Такий склад покликаний урівняти в правах G4 та послабити регіональні суперечності шляхом надання рівних можливостей для представництва в РБ ООН. У свою чергу, Р5 не відчуватимуть загрози втрати колективної монополії.

Україна продовжує звертатися до ООН щодо направлення в зону конфлікту на Сході країни миротворчого контингенту. Президент України П. Порошенко, на підставі

рішення Ради національної безпеки та оборони, звернувся із цим запитом до ООН та ЄС 13 березня 2015 р. Теоретично, шансом обійти вето Москви в Раді Безпеки є застосування Резолюції ГА ООН 337 від 1950 року «Єдність заради миру», яка наділяє Генеральну Асамблею активнішою роллю у випадку незгоди серед членів Радбезу, що потребуватиме значних зусиль від провідних країн-членів організації, але шансом на успіх є те, що всі вони підписали у 2014 році Гаазьку декларацію Великої сімки на підтримання суверенітету України [1].

На прохання української сторони з 23 січня 2016 р. в Україні розпочала роботу оціночна місія ООН, до складу якої увійшли представники Програми розвитку ООН, Дитячого фонду ООН та Служби ООН з питань розмінування. Планується, що місія проведе зустрічі з посадовцями центральних органів виконавчої влади в Києві, а також здійснить поїздку на Донбас для вивчення потреб на місцях, зокрема у сфері гуманітарного розмінування [3].

Україна зацікавлена у відкритті Офісу підтримки ООН в Києві, який займатиметься верифікацією виконання мінських угод в тих обсягах, де відчувається брак зусиль ОБСЄ.

Через збройний конфлікт на Донбасі в діяльності міжнародних організацій з українського питання істотно зросла вага економічних чинників, зокрема пошук коштів на відновлення інфраструктури та економіки районів, які постраждали внаслідок бойових дій. Під егідою ООН працюють різні організації, які здійснюють допомогу у відповідних секторах (освіта, здоров'я, надання засобів для існування та раннього відновлення, водне забезпечення, продовольча програма, забезпечення житлом тощо). ООН виконує роль важливого донора України, підтримуючи близько 15 фондів та програм, діяльність яких допомагає вирішувати важливі економічні та соціальні питання [4].

Вкрай важливим напрямом співпраці з ООН та афілійованою з нею МАГАТЕ є перешкодження подальшому розповсюдженню ядерної зброї. Загроза використання території України для розміщення тактичного озброєння РФ змушує Україну ще активніше виступати за зміцнення режимів контролю і нерозповсюдження ЗМЗ та дотримання санкційних режимів Ради Безпеки ООН. Ще на зорі своєї незалежності Україна висунула низку ініціатив у ООН, покликаних сприяти інтегруванню колишніх країн СРСР у міжнародну систему. Зокрема, ініціатива «Світ XXI століття – без ядерної зброї», яка передбачала встановлення особливого статусу з міжнародними гарантіями безпеки для країн, що відмовилися від ядерної зброї. Тепер Україна могла б висунути дещо модифіковану ініціативу щодо ядерного роззброєння, в чому б знайшла безперечну підтримку таких країн, як США та Японія.

Висновки. ООН на сьогодні не змогла стати інституційною основою нового міжнародного порядку. Незважаючи на недостатній рівень впливу ООН, брак ефективності тощо, організація все ще користується високим рівнем довіри, а розгалужена мережа агентств та організацій системи ООН здійснює достатньо вагомий вплив на міжнародний порядок денний. Міжнародне співтовариство має перед собою вибір: створити нову універсальну організацію по забезпеченню миру і безпеки чи реформувати сучасну структуру ООН. Існує можливість реформувати ООН.

Постійне членство в РБ ООН та право вето стало вагомим міжнародно-правовим та дипломатичним інструментом в руках Росії, яка донині використовує його для вирівнювання відносин з США, повернення собі статусу наддержави.

Для України співробітництво з ООН в сфері забезпечення безпеки в умовах кризи фокусується в першу чергу на заходах, які спроможні цю кризу вирішити. Ключовою проблемою застосування безпекових механізмів ООН є сама структура прийняття відповідних рішень – адже питання миру та безпеки віднесено до компетенції Ради Безпеки, в якій право вето має Росія. Остання фактично є стороною конфлікту, отже, існує значний ризик, що будь-які рішення, які необхідні для сприяння вирішенню ситуації, будуть заблоковані нею, як стороною, зацікавленою у подальшій дестабілізації ситуації в Україні. Тому в теперішніх умовах перед Україною стоять два основних завдання, які визначатимуть зміст співробітництва із ООН: по-перше, здійснювати тиск на Росію із метою схилити її до більш конструктивної політики в ООН або зменшити її вплив на процес прийняття рішень; по-друге, розширити використання інших, окрім РБ ООН, інструментів вирішення проблем безпеки.

Україна втратила потенціал захисту своїх інтересів в рамках ООН у контексті російської агресії упродовж минулих двох років. Окрім сильніших чи слабших вербальних вправ та хаотичних і безсистемних дій (на зразок непродуманих і неопрацьованих звернень щодо миротворців), Україна не змогла ефективно використати майданчик ООН і фактично дозволила перетворити себе на об'єкт міжнародної політики, предмет домовленостей між головними гравцями. Відсутність реформ, продовження системної корупції, відновлення вибіркового судочинства, економічний занепад лише ще більше послаблюють Україну на міжнародній арені. Українська дипломатія мусить наповнити свої заяви реальним змістом та шукати шляхи подолання російського вето в РБ ООН як головної проблеми для врегулювання конфлікту із залученням міжнародних організацій, насамперед ООН.

Список використаних джерел

1. Діяльність України в рамках ООН // Постійне представництво України при Організації Об'єднаних Націй. – <http://www.mfa.gov.ua/uno/ua/4263.htm>
2. Конфлікт в Україні продемонстрував неефективність Ради Безпеки ООН – П. Порошенко [Електронний ресурс] // Тиждень.ua. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/125730>.
3. Курнишова Ю. Експертні безпекові дебати «Prism Security Debates». Позиційний документ: «Грані можливого: що може зробити Україна як непостійний член Ради безпеки ООН?» [Електронний ресурс] / Ю. Курнишова. – Режим доступу: library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12429.pdf
4. Реформування Ради Безпеки ООН та позиція України // Зовнішньополітичні акценти. – МЦПД. – 2015. – №22. – 15 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/files/22_1366.pdf
5. Турчин Я. Б. До проблеми реформування РБ ООН у контексті питання територіальної цілісності України / Я. Б. Турчин // Гілея. – 2014. – №85. – С.320–325.

References

1. Dijał'nist' Ukraї'ny v ramkah OON // Postijne predstavnytvo Ukraї'ny pru Organizacii' Ob'jednanyh Nacij. – <http://www.mfa.gov.ua/uno/ua/4263.htm>
2. Konflikt v Ukraї'ni prodemonstruvav neefektyvnist' Rady Bezpeky OON – P. Poroshenko [Elektronnyj resurs] // Tyzhden'.ua. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/News/125730>.

3. Kurnyshova Ju. Ekspertni bezpekovi debaty «Prism Security Debates». Pozycijnyj dokument: «Grani mozhlyvogo: shho mozhe zrobyty Ukraї'na jak nepostijnyj chlen Rady bezpeky OON?» [Elektronnyj resurs] / Ju. Kurnyshova. – Rezhym dostupu: library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12429.pdf

4. Reformuvannja Rady Bezpeky OON ta pozycja Ukraї'ny // Zovnishn'opolitychni akcenty. – MCPD. – 2015. – №22. – 15 s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/files/22_1366.pdf

5. Turchyn Ja. B. Do problemy reformuvannja RB OON u konteksti pytannja terytorial'noi' cilisnosti Ukraї'ny / Ja. B. Turchyn // Gileja. – 2014. – №85. – С.320–325.

Semchynskyy K. V., candidate of philosophical studies, docent, associate professor of International Relations Department, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), semchynskyy@gmail.com

Improving the efficiency of UN Security Council after the Russian aggression against Ukraine

The paper outlines the need to improve the functioning of the Security Council of the United Nations developed areas of cooperation between Ukraine and the UN Security Council in the context of peace in our country are invited to seek ways to overcome the Russian veto in the UN Security Council as the main challenges for conflict resolution involving international organizations, primarily the UN. Applying systematic, analytical, statistical and comparative methods, the author substantiates the main directions of cooperation between Ukraine and the UN Security Council to resolve the military conflict with Russia. The author concludes that in the context of Russian aggression Ukraine faces two major challenges that will determine the content of its cooperation with the UN: first, to exert pressure on Russia in order to persuade it to a more constructive policy in the UN or reduce its impact on decision decisions; secondly, to expand the use of other than the UN Security Council, tools solve security problems.

Keywords: Security Council, efficiency, conflict, security, the right of veto, Russian aggression.

* * *

УДК 531.62

Лясота А. Є.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
політології, Дніпропетровський національний
університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро),
alyasota@ua.fm

КРИЗА ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглядається актуальна проблематика формування цивілізаційної ідентичності в Україні в умовах глобалізації та її вплив на політичні процеси.

Автор статті аналізує проблему цивілізаційного вибору, складність якої обумовлюється тим, що в українському суспільстві немає консенсусу відносно базових цивілізаційних орієнтирів. Конструювання цивілізаційної ідентичності у сучасних українських реаліях виступає як якість індикатора, який дозволяє судити про характер та напрямки процесів інтеграції суб'єктів геополітики в політичну структуру суспільства та про вектори розвитку геополітичного процесу.

Актуальність теми обумовлена тим, що необхідність вибору нового цивілізаційного вектору поставила перед українцями проблему невідкладного вибору своєї ідентичності, яка тісно пов'язана з цивілізаційним виміром та національною безпекою. Автор доходить висновку про глибоку кризу цивілізаційної ідентичності сучасного українського суспільства та детально визначає причини її виникнення та загострення в умовах глобалізації.

Ключові слова: цивілізаційна ідентичність, криза ідентичності, глобалізація.

Глобалізація, яка призвела до кардинальних змін у геополітичній структурі світу, має соціокультурні наслідки, в тому числі радикальні трансформації ідентичностей. В цьому зв'язку проблема формування цивілізаційної ідентичності в Україні в умовах глобалізації та її вплив на політичні процеси є однією з своєчасних тем сучасної політичної науки.

Починаючи з ХХ сторіччя виникає багато теорій, присвячених соціально-політичним процесам, які впливають на формування ідентичності. Зокрема в працях Р. Брауна, М. Бревера, С. Гастнера, Дж. Довідіо, П. Оакеса,